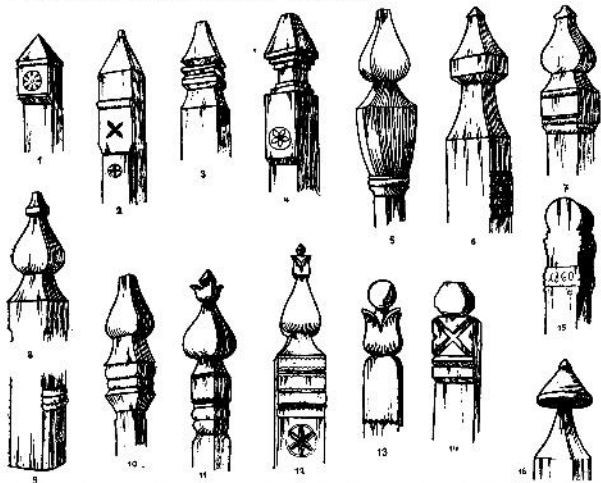

A kötött kapu faragása és állítása Bágyban.

(Zója János gazdaember elmondása után, ki az udvarhelymegyei Bágyban a legjobb kapucsináló.)

A kapuhoz csérefát kell kiválasztani. *Álvánfának* 3 darabot 4 méterést, mer 1 méter a földbe van; esmén kell egy 4 méteres *tetőfának*. A 3 *álvánt* összehozja a *tetőfa*. Kell még 1 méter 20 centis csérefa *kicsikapukötés*-nek, 4 db. *hónyajkötés* a kicsikapuhoz s a nagyhoz.

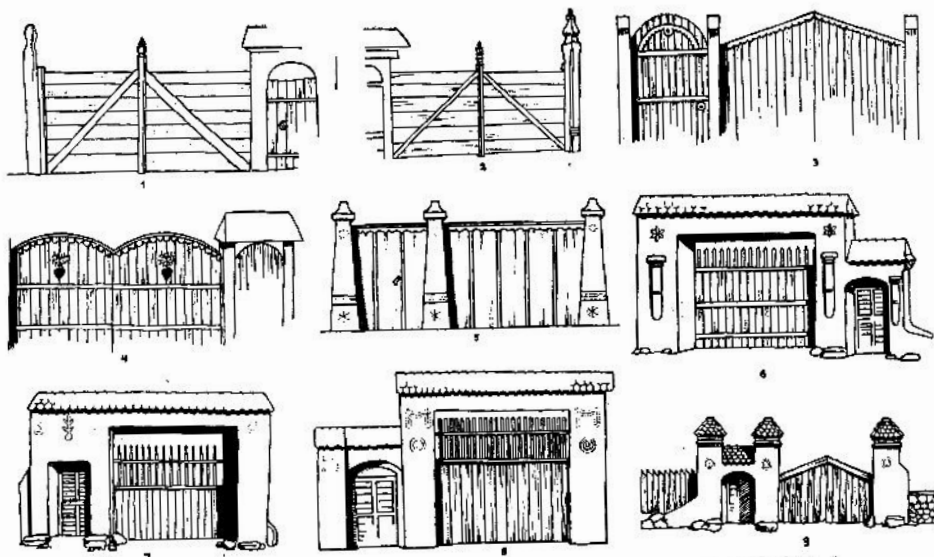

1. ábra. Kapuzábék. 3., 4. = garádicstető, 5. = gombostető, 6. = tölcsértető, 7. = östető, 9. = karcsútető, 10., 11. = tulipántos, 12. = haszonraváló maraggyütető, 14. = ernyőtető, 15. = embóralakú.

Ahogy az erdőből hoztuk a csérefát, s *kisűjtöttük* spárgával (= kifeszített zsinget megpattintva egyenes vonalat jeleznek rá), átméri az ember, hogy a jóvát tuggya kivenni, hogy a haszonraváló maraggyon még, amejik érvényös lösz.

Az *álvánfának kötőfészével* (=bárd) faragjuk éccer, a lapját 30—40—50 centire, s annak a fokát hagyjuk 18—20—25 centire. A *tetőnek* is éppen olyan vastagságúnak kell lenni. *Faragófészével* (= kisebb bárd) utánna faragjuk, letiszítcsuk, még gyaluval szépon ki lösz gyalulva.

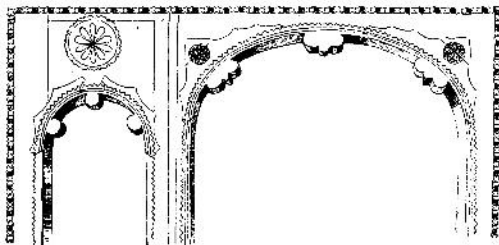
Mikor a 3 láb (*álván*) megvan, akkor a *tetőt* ésszeszabjuk vélc, kivéssük. Akkor jönnek a *hónyajkötések*. Kivésődik a *hónyajkötés* heje a lába és, a tétőbe és. Asztán a két vége (t. i. a *hónyajkötésnek*) belefuródik (=átfurják s faszeggel odaszorítják). Tetejibe jönnek keresztbe a

2. ábra. Nagycapuk. 1. = Vetőgető kapu. 2. = Szarufás kapu. 3. = Udvarkapu. 4. = Utcakapu. 5, 9. = Kapu kőkapuzábékkal. 6-8. = Kőkapuk.

koszorufák, ára a kicsi szarufák (5—6 db.). A koszorufák belé vannak vágva a tetőfába és belé vannak szégezve, hogy ne büllenyenek le. Mos má jönnek a szarufákra a lécek, ha zsinójjal fódi, ha csereppel. Szóbb a zsinójjes, s könnyebb; ha szél taszigája, nem ad ojan nagy sújt.

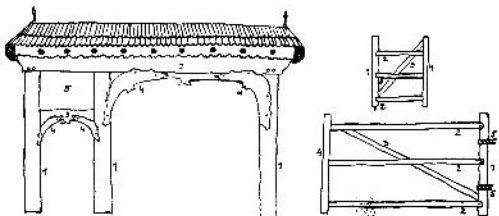
Még a szarufák aját s a koszorufát alólról bédészünk szép gyulalt dészával. Ha galambúgos, akkor előlről és bédészünk és kiliggassuk,

3. ábra. Kapu faragott díszítményei.

s a szarufák közit elszaggassuk szobákra. Külön-külön kell minden szarufa közit bécsinalni, mer a galamb elveri egymást. — Még a két bütyit és bédészünk.

E min csak ki van szabva, csak ojan csinájuk észse, mikor állcsuk. Eggyenként villogessuk fél a tetőre.

4. ábra. Kötött kapu: 1. = álvánfa (álván). 2. = tetőfa (tető). 3. = kicsi kapusorkötés. 4. = honyajkötés. 5. = díszablak. Kicsi kapu: 1. = kapusorkötés. 2. = hévédér. 3. = kötés. 4. = ütöző. Nagykapu: 1. = kapusorok. 2. = hévédér. 3. = kötés. 4. = ütöző. 5. = vassorok.

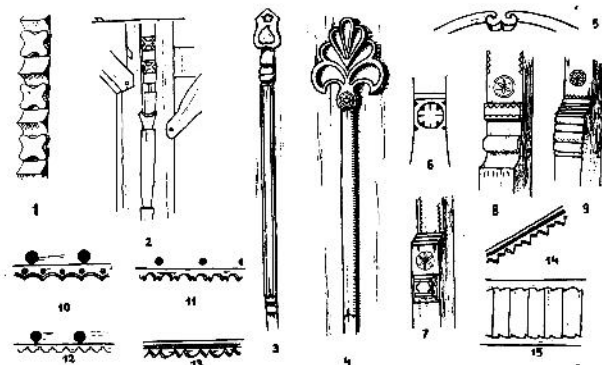
Most immá csinálunk legésőbbben egy kapusorkot (kapusorok) csőre-fából 2 méter 20 cöntist, 20 cönti vastagságu négyzetbe (= négydrat). Jó immá most 3 hévédér 12 cönti vastagságu, mongyuk 3 méter hosszu (hogy a kaput keresztulérje.) A 3 hévédér ineccső végibe 10 cöntis ütöző. Jó még egy hévédér, aki a három hévédért észsekötí (kapukötés)

a sarkától az éléjig. A *hévedérek* belé vannak véscé és beléfúrva (= átszégezve) a *sorokfába*. 2 vassorok a lábón átfürödik és a *sorokfába* is belé.

Mos már a *bédész*kázás következik az uccafelöli ódalon. Előbb egy *dész*kát kirajzolunk, azt kivágjuk *asztalosfűrész*szel, s azt tovább rajzóljuk. En Szémmártonba néztem a *mustrát* (= a kivágás mintája), onnét hoztam.

Az *álvánfákat* szépen kifestjük, míg fő nem áliccsuk. Vésés nélkül nem lehet megfesteni, met a festék ésszefut. A *kacs*karingós mintákat pappirosra rajzoljuk, kivagdájuk, s mind a festő a falon, rárajzoljuk.

A *dísz*karikákat külön fessük. Anckül csoré vóna az *álvánfa*.

5. ábra. Kapudiszitmények.

Deszkából kivágjuk a *pettőzsejmős* cifráját, szépen rejtasszük, megjelézzük ceruzával, vésővel kiszégyjük mindén másodikot.

A *kacs*karingós *mustrát*ot kicsi vésővel kicsinájuk.

A festéket *asztalos*tól Udvarhejrről hozzuk, hármat, mer addisz: pirosa, sárga, zöd s a fehér.

Jó az *álitás*. 3 gödröt ásunk s abba beléalliccsuk azt a 3 *álvánt*. Kövekkel megkössük jó keménre, és megdengjük, hogy jó keményön ájon. A 3 *álván* előbb *éssze vót kötve* és *ésszeszégezve*, de azután visszük fél a *szarufákot*, s a lécut, *dész*kát, a *cspkét* és (amejik lefüttven; a ményén elől). Akkor szégezödik fél.

Mikor fé van állitva, a kapukot vassorokkal *akkor* *kapcs*íjuk oda.

Evel sok báj van az ijen kapuval. Csináltunk égy kaput Sándorfalán az öreg Bara Mózsinak. Jó gazda vót, ném sajnálta. Mikor jött haza a fód-ról, levették a *dész*kát, meglátta, aszonta: ményörszág kapuja!

N. Bartha Károly.